

جایگاه روح و بدن از دیدگاه اسلام

از نظر ماتریالیست‌ها، مادیون قدیم و لیبرال‌های جدید، اصالت با بدن است و تمام توجه انسان باید به بدن و کامیابی‌های آن باشد و توجه به روح، امری فرعی است.

اما از نظر برخی از متصوفه و مرتاض‌ها، اصالت با روح است و بدن مانند قالبی است برای آن و هیچ اهمیتی ندارد. از نظر این گروه، رسیدگی به بدن، با تعالی روح منافات دارد و نظافت و بهداشت بدن و سایر امور مرتبط با آن، اهمیت چندانی ندارد.

اما از دیدگاه اسلام، اصالت با روح است؛ ولی برای حفظ بدن و رسیدگی به آن به عنوان مرکب و ابزار تعالی روح، برنامه‌هایی ارائه شده است. بنابراین مسلمانان، بدن را امانت الهی می‌دانند و حفظ و مراقبت از آن را واجب می‌شمارند. قرآن کریم، حفظ از خویشتن را لازم می‌داند:

﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾^۱

با دست خویش خود را به هلاکت نیفکنید.

هر چند این آیه در مورد ترک انفاق برای جهاد اسلامی وارد شده؛ ولی

مفهوم وسیع و گسترده‌ای دارد که موارد زیاد دیگری را نیز شامل می‌شود؛ از جمله اینکه انسان حق ندارد از جاده‌های خطرناک (چه از نظر ناامنی و چه عوامل جوی یا غیر آن) بدون پیش‌بینی‌های لازم بگذرد، یا غذایی که احتمال می‌دهد آلوده به سم است تناول کند و یا حتی در میدان جهاد، بدون نقشه و برنامه وارد عمل شود. در تمام این موارد، انسان بی‌جهت جان خود را به خطر انداخته و مسئول است.^۱

از نظر اسلام، بدن قداست دارد. از این رو، قتل نفس و صدمه زدن به بدن حرام و در حدّ شرک است و اگر انسان بتواند کسی را از مهلکه‌ای نجات دهد، بر او واجب است.^۲

حضرت علی(ع) ضمن درخواست‌های خود از خداوند متعال عرض می‌کند:

قَوِّ عَلَيَّ خِدْمَتِكَ جَوَارِحِي وَأَشْدُّهُ عَلَيَّ الْعَظِيمَةَ جَوَانِحِي؛^۳

اعضایم را در راه خدمت نیرو بخش، و دلم را بر عزم و همت محکم کن.

در دیدگاه اسلام، بدن انسان یک لاشه نیست؛ بلکه بهترین مخلوقات است؛ بنابراین در اسلام، دانش روحانی مهم است، همچنان‌که علم الابدان و پزشکی مهم است.

بدن و جسم انسان، کالا نیست تا پزشک بتواند معاملهٔ مادی با او بکند. تفاوت پزشکی سکولار با اسلام در همین است؛ بدن از نظر اسلام اهمیت دارد؛ ولی قوام انسان به روح است و اگر این بدن هم کرامت پیدا می‌کند، به خاطر

۱. تفسیر نمونه: ج ۲، ص ۳۲.

۲. رک: وسائل الشیعة: ج ۲۹، ص ۱۷ - ۹.

۳. مفاتیح الجنان: دعای کمیل.

روح است، روحی که بر خلاف جسم، جاودانه است.^۱
عنایت و توجهی که اسلام به جسم و سلامت آن دارد بر هیچ کس پوشیده نیست؛ چرا که سلامت جسم، مقدمه‌ای برای صحت روح و تعالی آن است. از نظر تئوری، هزاران حدیث پزشکی که در مصادر اسلامی آمده است، بهترین دلیل بر این مدعا است. از نظر عملی نیز ساخت بیمارستانهای بسیار و شکل‌گیری مراکز درمانی فراوان توسط مسلمانان در زمانی که اروپا در توحش به سر می‌برده بهترین دلیل است.

۱. اسلام بر خلاف کسانی که مرحله بعد از این زندگی را ناپودی و فنا می‌دانند، نتیجه و عاقبت زندگی دنیایی را بقای انسان دانسته؛ از این رو حضرت علی(ع) فرموده است: «إِنَّمَا خُلِقْتُمْ لِلْبَقَاءِ لَا لِلْفَنَاءِ». غرر الحکم: حدیث ۲۲۹۱.